

PROJEKTIMALLI
TAMPEREEN KAUPUNKI

Smart Tampere **Kestävä Tampere 2030**

Ohjelmasuunnitelma

Kaupunginhallitus
26.11.2018

Sisällysluettelo

1 Ohjelman yleiskuvaus, tausta ja tarve	3
1.1 Ohjelman lyhyt kuvaus.....	4
1.2 Ohjelman tausta ja strategiset lähtökohdat	4
1.3 Perustelut ohjelman ja ohjelmajohtamisen tarpeelle	4
2 Nykytila ja visio ohjelman kohdealueella	5
2.1 Nykytila ohjelman kohdealueella.....	5
2.2 Visio tulevasta tilasta ohjelman kohdealueella	5
3 Ohjelman sidosryhmät	7
4 Ohjelman hyötytavoitteet ja vaikutukset sekä niihin liittyvät mittarit	8
5 Ohjelman tuotokset ja laajuus	9
5.1 Ohjelman osa-alueet / tuotokset ja niiden hyödyntäminen	9
5.2 Rajaukset ja yhteydet muuhun toimintaan	10
5.3 Oletukset	10
5.4 Riippuvuudet ohjelman sisällä	10
6 Ohjelman etenemissuunnitelma ja tarvittavat resurssit.....	11
7 Kustannukset ja rahoitus.....	12
8 Ohjelman organisaatio ja vastuut	12
9 Viestintä.....	14
10 Riskit.....	15
11 Ohjelmajohtamisen käytännöt	16
11.1 Raportointi ja ohjaus.....	16
11.2 Laadunvarmistus	16
12 Muutoksen johtaminen ja hyötyjen varmistaminen	17
13 Ohjelman ulkoiset riippuvuudet ja yhteydet	18
14 Liitteet	19

1. OHJELMAN YLEISKUVAUS, TAUSTA JA TARVE

Tampereen kaupunginvaltuusto hyväksyi 18.6.2018 Kestävä Tampere 2030 - kohti hiilineutraalia kaupunkia - linjaukset. Ne perustuvat kaupunkistrategiaan, jonka mukaan Tampereen tavoitteena on kasvaa kestävästi ja olla hiilineutraali vuoteen 2030 mennessä. Kaupunginhallitus päätti 18.6.2018 osana vuoden 2019 talousarvion valmistelua, että Kestävä Tampere 2030 -linjausten toteutussuunnitelmaa toteutetaan osana Smart Tampere -ohjelmaa.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja myös ilmaston lämpenemiseen sopeutuminen koskettaa monin tavoin kasvavia kaupunkiseutuja. Kaupunkien vastuu on suuri, koska valtaosa, noin 80 prosenttia, energiasta ja luonnonvaroista kulutetaan kaupungeissa. Ilmaston lämpenemisen vaikutukset näkyvät myös kaupungeissa esimerkiksi sään ääri-ilmiöinä, kuten helteiden, kuivuuden, rankkasateiden ja tulvien lisääntymisenä, mutta myös taloudellisten ja sosiaalisten riskien lisääntymisenä, kuten globaalin talouskehityksen epävarmuuksina, energiajärjestelmän muutoksina tai ilmastopakolaisuuden kasvuna.

Ohjelman keskeiset tavoitteet perustuvat kansainvälisiin kestävä kehityksen tavoitteisiin ja ilmastopöytäkirjoihin: Pariisin ilmastopöytäkirja, YK:n vuonna 2016 hyväksytty kaupunkikehitysohjelma (New Urban Agenda), vuonna 2015 hyväksytyt YK:n kestävä kehityksen tavoitteet (Sustainable Development Goals, Agenda 2030) ja EU:n kaupunkiajenda (Urban Agenda for the EU).

Ohjelma toteuttaa myös kansallisia kestävä kehityksen tavoitteita ja Suomen ilmastotavoitteita: Suomi on allekirjoittanut Pariisin ilmastopöytäkirjan ja laatinut vuonna 2013 Kestävä kehityksen yhteiskuntasitoumuksen, jonka myös Tampereen kaupunginvaltuusto on hyväksynyt. Ohjelma edistää myös kansallista Agenda2030-toimintasuunnitelmaa, jonka yksi painopiste on hiilineutraali ja resurssi-vaikas Suomi.

Ohjelman tavoitteet pohjautuvat Tampereen kaupungin allekirjoittamiin sitoumuksiin, kuten Aalborgin kestävä kehityksen sitoumus ja Pormestareiden ilmastositoumus, Covenant of Mayors. Keskeiset tavoitteet, kuten hiilineutraali kaupunki vuonna 2030, nousevat Tampereen strategiasta ja pormestariohjelmasta.

Pariisin ilmastopöytäkirjan, jonka Suomikin on ratifioinut, tavoitteena on rajata maapallon keskilämpötilan nousu 1,5 asteeseen esiteolliseen aikaan verrattuna. Kansainvälisen ilmastopaneelin, IPCC:n, vuonna 2018 ilmestyneen raportin mukaan valtioiden nykyiset ilmastotoimet eivät riitä tavoitteen saavuttamiseksi. Siksi myös paikallinen toiminta on tärkeää. EU:n tavoitteena on vähentää kasvihuonekaasupäästöjä 40 % vuoteen 2030 mennessä vuoden 2005 tasosta. Monet kaupungit ovat asettaneet kunnianhimoisempia tavoitteita. Suomessa kuusi suurinta kaupunkia tavoittelevat hiilineutraalisuutta hyvin samansuuntaisesti: Turku vuoteen 2029 mennessä, Espoo, Vantaa ja Tampere 2030 mennessä, Helsinki 2035 mennessä ja Oulu 2040 mennessä. Käytännössä kaupungit pyrkivät hiilineutraaliuteen vähentämällä kasvihuonekaasupäästöjä vähintään 80 prosenttia ja kompensoimalla eri tavoin loput päästöt.

Kestävä Tampere 2030 -ohjelma toteuttaa Kestävä Tampere 2030 - kohti hiilineutraalia kaupunkia - linjausten tavoitteita rakentamisen ja asumisen, liikkumisen ja kaupunkisuunnittelun, energian tuotannon ja käytön sekä kulutuksen ja hiilinielujen alueilla. Ohjelmassa määritellään yhteistyössä kaupungin eri palvelualueiden ja -ryhmien sekä tytäryhteisöjen ja muiden sidosryhmien kanssa keskeiset toimenpiteet, joilla hiilineutraalius saavutetaan vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteet jaksotetaan valtuustokauden tavoitteiksi ja vuositavoitteiksi osana Tampereen strategiaa, talousarviota ja palvelualueiden vuosisuunnitelmia. Ohjelma edistää ja koordinoi toimenpiteiden toteuttamista, käynnistää projekteja tavoitteiden saavuttamiseksi ja tekee tiivistä yhteistyötä muiden Smart Tampere -osaohjelmien kanssa.

Valtuuston hyväksymät Kestävä Tampere 2030 -linjaukset kattavat ympäristöpolitiikan koko kirjon kestävästä kaupunkisuunnittelusta ja -rakentamisesta liikkumiseen ja kestävästä kulutuksesta luonnonsuojeluun ja puhtaaseen ympäristöön. Tässä ohjelmassa keskitytään hiilineutraalin kaupungin kannalta olennaisiin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. Kestävä kaupunki -palveluryhmä vastaa linjausten kokonaisseurannasta ja -raportoinnista.

1.1. OHJELMAN LYHYT KUVAUS

Kestävä Tampere 2030 on Smart Tampere -kehitysohjelman osaohjelma, jonka tarkoituksena on edistää kaupungin tavoitetta olla hiilineutraali vuoteen 2030 mennessä. Osaohjelmaa toteutetaan yhteistyössä kaupungin palvelualueiden ja -ryhmien, kaupungin liikelaitosten ja tytäryhteisöjen sekä muiden kaupungin sidosryhmien kanssa. Keskeisiä toimintakohteita ovat kaupunkisuunnittelun, asumisen, liikkumisen, energian ja kulutuksen päästöjen vähentäminen. Toimintatapana on tavoitteiden ja toimenpiteiden määrittely yhteistyökumppaneiden kanssa, tarpeellisten projektien käynnistäminen niiden toteuttamiseksi ja sidosryhmäyhteistyö yhteisillä kehitysalustoilla sekä viestintä tavoitteiden saavuttamiseksi.

1.2. OHJELMAN TAUSTA JA STRATEGISET LÄHTÖKOHDAT

Ohjelman taustalla on Tampereen kaupungin koko 2010-luvun jatkunut aktiivinen ilmastotyö ja menestyksenkäs toiminta kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi. Se on puolestaan ollut osa laajempaa kestävä kehityksen toimintaa, josta kaupungilla on vielä pidempi kokemus. Ohjelmaa edelsi Kestävä Tampere -tiekartan valmistelu, jonka yhteydessä tehtiin skenaariot nykykehityksen aiheuttamista ilmastopäästöistä ja hiilineutraali Tampere 2030 -vaihtoehdosta. Tiekarttaan koottiin laajalla sidosryhmäyhteistyöllä jo käynnissä olevia tai päätettyjä toimenpiteitä eri aloilta, mutta myös uusia, valmisteilla olevia toimenpide-ehdotuksia tai kokonaan uusia avauksia.

Tiekartan skenaariotarkastelun mukaan hiilineutraalius on mahdollista saavuttaa Tampereella vuoteen 2030 mennessä. Kaupunginvaltuusto hyväksyi hiilineutraaliustavoitteen Tampereen strategiassa 13.11.2017. Tiekartan pohjalta valmisteltiin Kestävä Tampere 2030 - kohti hiilineutraalia kaupunkia - ympäristöpolitiikan linjaukset, jotka kaupunginvaltuusto hyväksyi 18.6.2018.

1.3. PERUSTELUT OHJELMAN JA OHJELMAJOHTAMISEN TARPEELLE

Kestävä Tampere -linjausten toteutussuunnitelma on päätetty toteuttaa osana Smart Tampere -ohjelmaa hyödyntäen systemaattista ohjelmajohtamista. Tähän on päädytty mm. seuraavista syistä:

- Ohjelmajohtaminen tarjoaa systemaattisen tavan johtaa tehokkaasti ja joustavasti laajaa kehityskokonaisuutta, joka kattaa kaikki palvelualueet, liikelaitokset ja kaupungin yhtiöt ja jossa ratkaisut edellyttävät paitsi toimintatapojen muutoksia myös poliittisia ja strategisia linjauksia.
- Kestävä kehityksen laaja kehittämiskokonaisuus voidaan jakaa pienempiin osiin, ja toisaalta samaa päämäärää toteuttavat projektit ja muut toimenpiteet johdetaan koordinoitusti.
- Tunnistetaan paremmin yhteydet, riippuvuudet ja päällekkäisyydet, vältetään osaoptimointia ja saadaan synergiaa ohjelman projektien ja toimenpiteiden välille.
- Kehityskokonaisuuden riskejä hallitaan systemaattisesti ja kokonaisuus huomioiden.
- Keskeiset sidosryhmät voidaan sitouttaa tehokkaasti osallistamalla, mikä madaltaa muutosvastarintaa, luo muutosvalmiutta, varmistaa sidosryhmien toiminnan samansuuntaisuuden ja tukee onnistumista.

2. NYKYTILA JA VISIO OHJELMAN KOHDEALUEELLA

2.1. NYKYTILA OHJELMAN KOHDEALUEELLA

Tampereen kaupungin voimakas kasvu luo paineita niin ilmastopäästöjen kasvuun kuin ympäristön ja kaupunkiluonnon kestäväydelle. Kuitenkin Tampereen kasvihuonekaasupäästöt ovat laskeneet vuoden 2010 jälkeen. Taustalla on useita tekijöitä, kuten Tampereen Sähkölaitoksen panostus uusiutuviin energiamuotoihin. Vuoteen 1990 verrattuna Tampereen kokonaispäästöt ovat vuoteen 2016 mennessä laskeneet 24 % ja asukaskohtaiset päästöt 43 %.

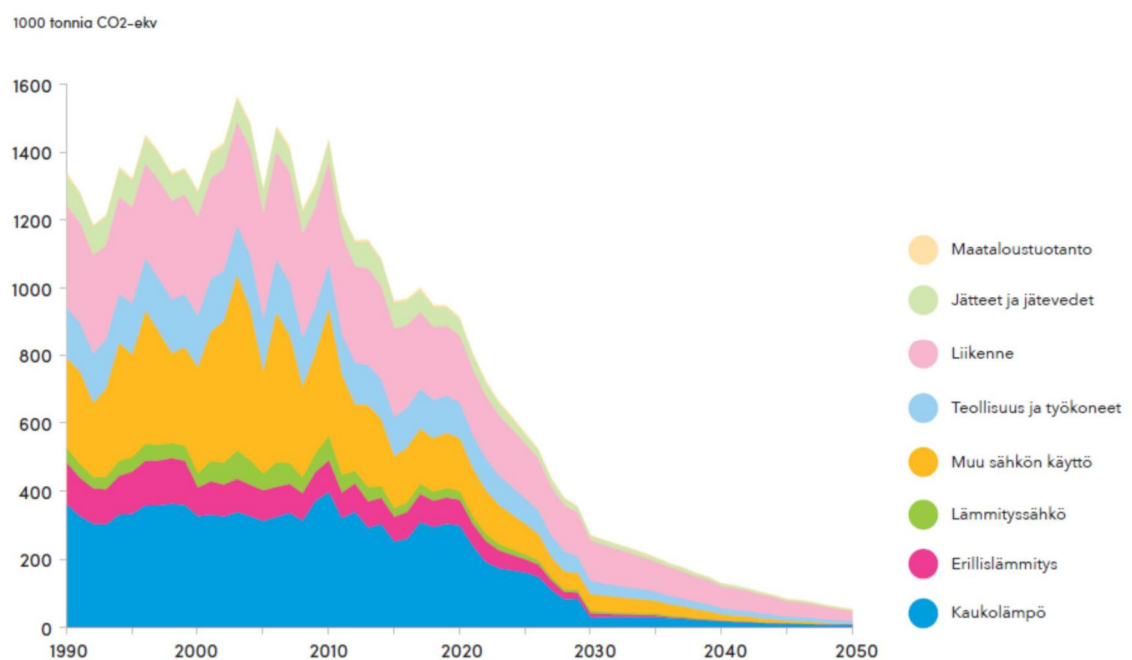
Suurimmat päästölähteet ovat rakentaminen, rakennusten lämmitys, liikenne ja sähkönkulutus. Kaupungin vaikuttavimmat toimet päästöjen vähentämisessä liittyvät kestäväan maankäyttöön ja liikkumiseen. Kaupungin kasvua on ohjattu täydennysrakentamiseen ja pyritty hillitsemään kaupunkirakenteen laajentumista. Haasteena on rakentamisen elinkaaren aikaisten hiilipäästöjen vähentäminen, vanhan rakennuskannan energiatehokkuuden parantaminen, autoliikenteen kasvun hillitseminen ja liikennepäästöjen vähentäminen.

Tamperelaisten asukaskohtaiset päästöt olivat CO₂-raportin mukaan vuonna 2016 yli 70 000 asukkaan kuntien välisessä vertailussa pienimmät, 3,8 t/asukas. Tämä luku sisältää Tampereen maantieteellisellä alueella syntyvät päästöt ilman teollisuutta. Teollisuus huomioon ottaen päästöt ovat 4,4 t/asukas. Jos arvioidaan tamperelaisten hiilijalanjälkeä kokonaisuutena ja mukaan lasketaan kulutuksen päästöt, päästöt ovat vähintään kaksinkertaiset.

Kuntien ilmastopäästöt lasketaan kunnan maantieteellisellä alueella syntyvien päästöjen perusteella. Myös kaupunkistrategian hiilineutraaliustavoitetta mitataan tällä perusteella. Kestävä Tampere 2030 -linjauksissa ja tässä toteutusohjelmassa pyritään sen lisäksi kaupungin ja kaupunkilaisten välillisten päästöjen vähentämiseen.

Yksi ohjelman haasteista onkin sidosryhmien, yritysten, yhteisöjen ja kaupunkilaisten saaminen mukaan ilmastotalkoisiin. Ilmastokysymyksen painoarvo on noussut viime aikoina ja se on aktivoinut monia kansalaisjärjestöjä ja yrityksiä konkreettisiin tekoihin. Yhteisille aloitteille ja kaupunkilaisten mukaan saamiselle on siten olemassa hyviä mahdollisuuksia.

2.2. VISIO TULEVASTA TILASTA OHJELMAN KOHDEALUEELLA

Kuvio 1: Tampereen kasvihuonekaasupäästöjen skenaario.

Tampereen kaupungin tavoitteena on olla hiilineutraali kaupunki vuonna 2030. Se tulkitaan visiossa siten, että vähintään 80 % kasvihuonekaasujen päästöistä verrattuna vuoteen 1990 on saatu vähennettyä. Loput 20 % kompensoidaan esimerkiksi lisäämällä hiilinieluja, kuten metsän kasvua, kaupunkivihreää ja puurakentamista tai ostamalla päästövähennyssertifikaatteja, jolloin päästöjä vähennetään jossain muualla se määrä, mitä Tampereella vielä syntyy.

Vision tavoite on myös jaettu eri energian käytön sektoreihin:

Päästölähde	Muutos 2015– 2030
Kaukolämpö	-89 %
Erillislämmitys	-84 %
Lämmitys sähkö	-72 %
Muu sähkön käyttö	-68 %
Teollisuus ja työkoneet	-66 %
Maatalous	-65 %
Liikenne	-55 %
Jätteet ja jätevedet	-80 %
<i>Yhteensä</i>	<i>-72 %</i>

Taulukko 1: Kasvihuonekaasupäästöjen vähennystavoite sektoreittain.

Suurimmat päästövähennykset on tehtävä keskitetyssä lämmön tuotannossa. Keskitetyn lämmöntuotannon osalta Tampereen Sähkölaitoksen toimenpiteillä on ratkaiseva merkitys. Kaupungilla on mahdollisuus vaikuttaa Sähkölaitoksen omistajana yhtiön strategiaan. Sähkölaitos on investoinut jo merkittävästi uusiutuvaan energiaan ja investoinnit jatkuvat lähivuosina, kun voimaloita uusitaan. Sähkölaitos voi myös edistää kasvussa olevia hajautettuja uusiutuvia energiantuotantomuotoja ja kytkeä ne osaksi energiaverkkoja.

Toiseksi merkittävin kokonaisuus on liikenne, jossa päästövähennystavoite kuitenkin on pienin, koska siinä muutokset tapahtuvat hitaasti ja monen tekijän vaikutuksesta eikä kaupunki voi kaikkiin suoraan vaikuttaa. Kaupunki voi vaikuttaa liikkumistarpeeseen mm. tiivistämällä kaupunkia ja kaavoittamalla sekoittunutta rakennetta, jossa asuminen, työpaikat ja palvelut ovat lähellä toisiaan. Kaupunki voi vaikuttaa myös joukkoliikenteen palvelutasoon ja käyttövoimaan ja jalankulun ja pyöräilyn sujuvuuteen. Raitiotiehanke on suuri investointi, joka itsessään vähentää liikenteen päästöjä, mutta johon voidaan kytkeä monia muita liikenteen päästöjä vähentäviä toimenpiteitä, kuten sähköinen liityntäliikenne, kaupunkipyörät ja täydennysrakentaminen hyvien joukkoliikennedyhteyksien äärelle. Myös liikkumisen ohjausta ja palveluja kehittämällä voidaan vaikuttaa kaupunkilaisten liikkumistapoihin,

Kolmanneksi isoin kokonaisuus on sähkön käyttö. Siihen kaupunki voi vaikuttaa suoraan omien kiinteistöjensä ja ulkovalaistuksen osalta ottamalla käyttöön energiatehokkaita ratkaisuja. Välillisesti kaupunki voi vaikuttaa asiaan esim. maapolitiikan kannustimilla ja ohjaamalla rakentamista ja peruskorjaustoimintaa energiatehokkaaseen suuntaan. Kuluttajien sähkönkäyttöön voidaan vaikuttaa energi-aneuvonnalla ja myös hintaohjauksella, johon luodaan edellytyksiä älykkäillä energiankäytön ohjauksen ratkaisuilla.

Neljäs kokonaisuus on teollisuus ja työkoneet. Kaupunki voi vaikuttaa omien työkoneidensa päästöihin valitsemalla vähäpäästöisiä tai päästöttömiä työkoneita. Teollisuuden ja yritysten päästöihin kaupungin vaikutusmahdollisuudet ovat välillisiä, mutta ohjelmassa haetaan yhteistyömalleja ja laajaa sitoutumista hiilineutraaliin kehityspolkuun.

Viides kokonaisuus on erillislämmitys, jossa keskeistä on öljyn käytöstä luopuminen. Siihen kannustetaan energi-aneuvonnassa ja vaihtoehtoisia energi-aratkaisuja edistävissä kehityshankkeissa.

Jätteiden ja maatalouden osuus päästöistä ja päästövähennystarpeesta on edellisiin kokonaisuuksiin verrattuna pienempi, mutta erityisesti jätehuollossa on kunnilla välitön mahdollisuus vaikuttaa, koska yhdyskuntajätteiden käsittely on kuntien vastuulla ja kunnat ohjaavat jätehuoltomääräyksissä esimerkiksi jätteiden lajittelua. Jätteen synnyn vähentäminen, kierrätyksen tehostaminen ja jätteen energiasällön hyödyntäminen ovat tässä keskeisiä toimia.

3. OHJELMAN SIDOSRYHMÄT

Ohjelmaa toteutetaan yhteistyössä kaupungin eri yksiköiden ja myös ulkopuolisten sidosryhmien kanssa. Kaupunki toimii esimerkkinä, ohjaa ja tarjoaa myös alustoja ja kumppanuutta yksityiselle ja kolmannelle sektorille sekä kaupunkilaisille hiilineutraaliuden toteuttamisessa.

Kaupunki:

Palvelualueet: Toteuttavat hiilineutraalisuuteen tähtääviä toimenpiteitä omassa toiminnassaan. Ohjelma käy keskustelua palvelualueiden ja -ryhmien kanssa kärkitavoitteista ja toimenpiteistä tavoitteena niiden näkyminen palvelu- ja vuosisuunnitelmissa sekä investointiohjelmissa.

Konserniohjausyksiköt: Strategia- ja kehittämyksikkö tukee ohjelmaa poikkihallinnollisen hiilineutraaliustavoitteen toimenpiteiden saamisessa eri palvelualueiden vuosisuunnitelmiin. Hankintoihin liittyvissä tavoitteissa tehdään yhteistyötä strategia- ja kehittämyksikön hankintojen ohjauksen kanssa. Omistajaohjausyksikkö asettaa kaupungin yhtiöille kestävään kehitykseen liittyviä tavoitteita. Viestintäyksikkö osallistuu Smart Tampere -ohjelman yleiseen viestintään.

Liikelaitokset: Toteuttavat hiilineutraalisuuteen tähtääviä toimenpiteitä omassa toiminnassaan omistajaohjauksen ja johtokuntien linjausten mukaisesti. Liikelaitoksen toimivat esimerkkinä yksityiselle sektorille hiilineutraaliuden toteuttamisessa.

Tytäryhteisöt: Toteuttavat hiilineutraalisuuteen tähtääviä toimenpiteitä omassa toiminnassaan omistajaohjauksen linjausten mukaisesti. Tytäryhteisöt toimivat esimerkkinä yksityiselle sektorille hiilineutraaliuden toteuttamisessa.

Muut sidosryhmät:

Sidosryhmät ovat ohjelman tavoitteiden toteutumisen kannalta keskeisessä asemassa. Vuoden 2019 aikana tehdään sidosryhmäanalyysi, jossa eri sidosryhmien rooleja ja toimintatapoja sekä hyötyjä ohjelman toteuttamiseen osallistumisesta selkeytetään.

Yritykset: Oman toiminnan päästöjen vähentäminen (Ekokompassi tms), partneri yhteistyöhankkeissa, kaupungin kestävien hankintojen kumppani, TK-hankkeiden partneri, hyvien käytäntöjen levittäjä ja edelläkävijä.

Yliopisto, ammattikorkeakoulu ja tutkimuslaitokset: Yhteistyöhankkeiden ja TK-hankkeiden partneri, asiantuntijan rooli, osaamisen kehittäminen ja koulutus, tieteidenvälinen tutkimus, kansainvälisyys.

Yhdistykset ja yhteisöt: Kampanjat, viestintä, osallistuminen kehityshankkeisiin, testiryhmät, taloyhtiöiden toiminta.

Kaupunkilaiset: Kampanjat, kilpailut, osallistuminen kehityshankkeisiin käyttäjinä ja testajina, taloyhtiöiden toiminta, ratkaisut kuluttajina ja asukkaina.

4. OHJELMAN HYÖTYTAVOITTEET JA VAIKUTUKSET SEKÄ NIIHIN LIITTYVÄT MITTARIT

Kuvio 2: Kestävä Tampere 2030 -ohjelman hyötytavoitteet, toimenpidekokonaisuudet ja mittarit.

Ohjelman päämäärätavoitteet perustuvat Tampereen strategian 2030 tavoitteisiin urbaanista ja kestävästi kasvavasta kaupungista: 300 000 asukkaan viihtyisä ja elävä kaupunki, hiilineutraali kaupunki ja älykkään ja kestävän liikenteen ja kaupunkikehityksen edelläkävijä. Keskeinen tavoite on hiilineutraali Tampere 2030. Sitä mitataan vuosittain laskemalla kaupungin alueella syntyvät CO₂-ekvivalenttipäästöt. Päästöjä mitataan sekä kokonaispäästöinä että asukaskohtaisina päästöinä.

Ohjelman päämäärätavoitteista on johdettu hyötytavoitteita, joiden avulla päämäärätavoitteet pyritään saavuttamaan. Hyötytavoitteet perustuvat Tampereen strategiaan ja Kestävä Tampere 2030 -linjauksiin sekä edellä, luvussa 2, esitettyyn päästöjen vähentämisen skenaarioon. Hyötytavoitteiksi on nostettu vaikuttavimpia osatavoitteita keskeisen päämäärätavoitteen, eli hiilineutraalin Tampereen, saavuttamisessa.

Ohjelman hyötytavoitteet, toimenpidekokonaisuudet ja niiden mittarit on kuvattu kuviossa 2.

Kukin toimenpidekokonaisuus sisältää useita toimenpiteitä, joille lasketaan päästövähennysvaikutukset. Toimenpiteitä toteutetaan yhteistyössä kaupungin eri palvelualueiden kanssa ja kunakin vuonna toteutettavat toimenpiteet päätetään ja resursoidaan palvelualueiden ja -ryhmien vuosisuunnitelmissa.

5. OHJELMAN TUOTOKSET JA LAAJUUS

5.1. OHJELMAN OSA-ALUEET / TUOTOKSET JA NIIDEN HYÖDYNTÄMINEN

Ohjelman osa-alueita ovat:

Ilmastokestävän toiminnan ohjaus

Ohjaus tapahtuu yhteistyössä palvelualueiden ja kaupungin eri yksiköiden kanssa tavoitteena toimintatapojen ja prosessien uudistaminen kestäviksi ja hiilineutraaleiksi. Ohjaus perustuu päästövaikutusten ja kustannushyötyanalyysien pohjalta tehtyihin vaikutusarvioihin. Vaihtoehtoisten toimintamallien vaikutusarvioiden avulla mahdollistetaan tietoon pohjautuva päätöksenteko keskeisistä päästövähennykeinoista.

Yhteiskehittäminen ja projektit

Yhteiskehittäminen palvelualueiden ja kaupungin yhtiöiden kanssa sekä kuntalaisrajapinnassa toteutavat projektit ovat ohjelman keskeinen osa-alue. Oman organisaation asiantuntijoiden osaamista hyödynnetään laajasti ja tarjotaan ohjelman asiantuntemusta kaupungin ja sidosryhmien käyttöön.

Kaupunkialustat

Kaupunkikehityshankkeet toimivat alustoina, joissa pilotoidaan ja otetaan ensimmäisenä käyttöön hiilineutraaleja ratkaisuja asumisessa, liikkumisessa, energiassa ja palveluissa. Ohjelmassa varmistetaan, että pilotit ja käyttöön otettavat ratkaisut ovat skaalattavissa kaupunkitasolle ja ovat kaupungin kokonaisstrategian mukaisia. Ohjelmassa seurataan kansallista ja muiden kaupunkien etenemistä ja tehdään yhteistyötä aina kun se on Tampereen ja muiden osallistuvien tahojen näkökulmasta perusteltua.

Osaamisen kehittäminen

Hiilineutraalit toimintatavat edellyttävät uudenlaista osaamista. Toimintoja ja investointeja kehitettäessä on arvioitava elinkaaren aikaisia päästövaikutuksia ja kestävyyttä. Resurssien säästäminen edellyttää yhteistyötä, verkostomaisia toimintatapoja ja digitaalisten alustojen tehokasta hyödyntämistä. Osaamisen kehittämisessä tehdään yhteistyötä Smart Tampere -ohjelman muiden osaohjelmien ja kaupungin henkilöstöyksikön kanssa.

Markkinointi ja viestintä

Ohjelman tavoittelemien muutosten saavuttamiseksi tarvitaan tiedottamista, markkinointia ja viestintää muutosten johtamisen ja onnistumisen tueksi. Kestävä Tampere 2030 -ohjelman brändin luonti, ylläpito ja viestintä tehdään yhteistyössä Smart Tampere -ohjelman kanssa.

Vaikuttavuuden mittaaminen

Ohjelma arvioi yhteistyössä Kestävän kehityksen yksikön (Key) kanssa kaupungin ilmastotoimien päästövaikutuksia ja raportoi niistä ja tekee ehdotuksia uusista toimenpiteistä.

Ohjelman tuotoksia ovat:

- Kaupungin toimintatavat ja prosessit ovat uudistuneet kestäviksi ja hiilineutraaleiksi; uusia ratkaisuja ovat mm.:
  - o liikenteessä raitiotie, joukkoliikenteen uudet käyttövoimat, kaupunkipyörät, sähköautoja;
  - o maankäytön prosessissa ja rakentamisessa hiilijäljen arvioinnin työkalut ja uudisrakentamisen nollaenergiatalot, energiatehokkaiksi korjatut vanhat kiinteistöt sekä puurakentamisen uudet kohteet sekä kerrostalo- että lisäkerrosrakentamisessa;
  - o energiaratkaisuissa uusiutuvaan energiaan siirtyneet voimalaitokset ja alueellista tai kiinteistökohtaista uusiutuvaa energiaa käyttävät rakennukset;

- kulutuksessa luonnonvarojen käyttöä ja päästöjä vähentävät kulutustavat, kuten jakamistalous, erilaiset yhteiskäyttöpalvelut ja kiertotalouden ratkaisut;
- hiilen sidonnan uudet käytännöt, kuten kaupunkivihreän eri muodot.
- Yhteiskehittämisen toimintamallit ovat vakiintuneet kestävän kaupungin tavaksi toimia.
- Kaupungin henkilöstön osaaminen ilmastovaikutusten arvioinnissa ja kestävien toimintatapojen käyttöönotossa on kasvanut.
- Tampereen brändi ilmastokestävänä kaupunkina on arvostettu ja laajalti tunnettu.
- Hiilineutraalin kaupungin vaikutusten arvioinnin malli on käytössä laajasti kaupungin toiminnoissa.

5.2. RAJAUKSET JA YHTEYDET MUUHUN TOIMINTAAN

Ohjelmaa toteutetaan yhteistyössä kaupungin palvelualueiden, liikelaitosten ja yhtiöiden kanssa. Ohjelma kannustaa myös kaupungin ulkopuolisia sidosryhmiä yhteistyöhön ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ohjelman rooli on toimia muutosjohtamisen edistäjänä, ilmastotoimien koordinoijana, asiantuntijana ja kehitysprojektien käynnistäjänä ja tukijana.

Ohjelmaa toteutetaan pääosin palveluryhmien, liikelaitosten ja yhtiöiden omien budjettien puitteissa ja ohjelmalle myönnettyjen määrärahojen puitteissa.

Kestävän kehityksen tavoitteista ohjelmassa keskitytään erityisesti ilmastotavoitteisiin ja ekologisen kestävyuden tavoitteisiin, kuitenkin niin, että ne sovitetaan sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden ehtoihin.

Myös Kestävä Tampere 2030 - kohti hiilineutraalia kaupunkia -linjausten osalta ohjelmassa keskitytään niihin tavoitteisiin, jotka välittömästi edistävät hiilineutraalia kaupunkia. Ohjelmaan ei kuulu yleinen ympäristöpolitiikka, ympäristönsuojelu tai ympäristön tilan seuranta ja valvonta. Niistä vastaavat Kestävä kaupunki -ryhmän muut yksiköt.

Ohjelma toimii yhteistyössä Kestävä kaupunki -ryhmän eri yksiköiden kanssa. Kestävä kehitys -yksikkö vastaa Kestävä Tampere 2030 -linjausten indikaattoreiden valmistelusta, seurannasta ja vuosiraportoinnista. Yksikkö vastaa myös ohjelman toimenpiteiden kustannus- ja päästövaikutusten laskennasta sekä kestävien hankintojen edistämisestä.

Ohjelma vastaa oman toimintansa raportoinnista osana Smart Tampere -ohjelmaa. Ohjelma tekee muutenkin tiivistä yhteistyötä Smart Tampere -ohjelman muiden osaohjelmien kanssa mm. projekteissa, yritys- ja kansalaisyhteistyössä sekä viestinnässä. Smart Tampere Ekosysteemiohjelman teeman Älykkäät rakennukset ja infra koordinointi on Kestävä Tampere -osaohjelmassa, samoin puurakentamisen edistämisohjelman kokonaisuus.

5.3. OLETUKSET

Ohjelman tavoitteiden saavuttaminen edellyttää laaja-alaista sitoutumista tavoitteisiin ja yhteiseen tekemiseen. Isot investoinnit mm. energiakäanteeseen, rakennusten energiatehokkuuden parantamiseen ja liikenteen käyttövoiman muutoksiin ovat mahdollisia vain, mikäli uudet ratkaisut ovat kilpailukykyisiä, toiminnallisesti valmiita otettavaksi laaja-alaisesti käyttöön ja myös kansalaisten hyväksymiä.

Myös valtion tuki ja toimintaympäristön kehittäminen muutokselle suotuisaksi on tärkeää muutoksen alkuvaiheessa, jolloin tarvitaan markkinoiden vauhdittamista (esim. säädökset, uusiutuvan energian kilpailukyky, isojen joukkoliikennehankkeiden tuki tai sähköisen liikenteen tuet).

Kansainvälisen toimintaympäristön muutokset voivat myös vaikuttaa paikallisten tavoitteiden saavuttamiseen. Keskeistä Tampereen kannalta on se, että kestävästi hoidetuista metsistä korjatun puun energiakäyttö lasketaan myös tulevaisuudessa hiilineutraaliksi.

5.4. RIIPPUVUUDET OHJELMAN SISÄLLÄ

Kaupungin johto on pormestariohjelmassa sekä valtuuston hyväksymissä kaupunkistrategiassa ja Kestävä Tampere 2030 -linjauksissa sitoutunut hiilineutraalin Tampereen tavoitteisiin. Ohjelman toteutuminen vaatii johdon aktiivista tukea ohjelman tavoitteille ja toimenpiteille. Myös ohjelman poikkihallinnollisuus ja laaja-alaisuus edellyttävät ohjelman tiivistä kytkentää kaupungin strategiseen johtamiseen, päätöksentekoon ja konserniohjaukseen. Omistajaohjauksen kautta ohjataan kaupungin yhtiöiden kestävä kehityksen tavoitteita ja ilmastotavoitteita.

Ohjelman tavoitteiden toteutumisen kannalta keskeistä on kaupungin palvelualueilla tehtävät toimenpiteet. Niiden koordinointi siten, että eri palvelualueiden ja yksiköiden toimenpiteet ovat yhdenmukaisia ja tukevat toisiaan, on olennaista. Esimerkiksi kaupunkisuunnittelun ja -rakentamisen prosessien kaavoituksesta tontinluovutukseen ja rakentamisesta rakennusvalvontaan tulee tunnistaa yhteiset tavoitteet, kun edistetään esimerkiksi energiatehokasta rakentamista, hajautettuja uusiutuvia energiaratkaisuja tai kestävää liikkumista tukevaa kaupunkia.

Kestävä ja hiilineutraali kaupunki voi syntyä vain yhteistyöllä, joka kattaa niin kaupungin organisaatiot kuin keskeiset sidosryhmät. Vanhanaikainen siilomainen toiminta ei mahdollista uusien ratkaisujen kehittämistä ja leviämistä. Esimerkiksi hajautetut energiaratkaisut edellyttävät kaksisuuntaisia energiaverkkoja ja uusia liiketoimintamalleja perinteisen keskitetyn energiantuotannon sijaan tai rinnalle. Samalla tavoin kiertotalous ja jakamistalous edellyttävät perinteisten toimintatapojen uudistamista ja alustamaista toimintaa, jossa tehdään yhteistyötä win-win -periaatteella.

Ohjelma kytkeytyy Smart Tampere -ohjelman kahteen muuhun osaohjelmaan. Digitalisaatio on tärkeä keino edistää kestävä kehitystä ja ilmastoystävällisiä ratkaisuja. Digiohjelmassa edistetään mm. tilojen tehokkaampaa käyttöä, älykkäitä joukkoliikennepalveluja ja liikkumistarvetta vähentäviä digitaalisia palveluja. Yritysekosysteemit mahdollistavat uusien, kestävien liiketoimintojen kehittämisen, mistä esimerkkeinä ovat Ekosysteemiohjelman edistämät älykkään liikkumisen palvelut.

Ohjelman projekteilla on merkittäviä keskinäisiä riippuvuuksia. Esimerkiksi energia- ja kiertotalousprojektien kannattaa tehdä yhteistyötä pilottien järjestämisessä, markkinavuoropuhelussa, viestinnässä ja kokemusten vaihtamisessa.

Projekteissa tehtävät pilotit liittyvät myös kaupungin kehityshankkeisiin, jolloin ne tulee suunnitella siten, että pilotit vastaavat kehityshankkeiden tarpeita ja tuloksia voidaan hyödyntää hankesuunnittelussa. Esimerkiksi Hiedanrannan energia- ja kiertotaluspilottien tuloksia on tarkoitus hyödyntää alueen energia- ja infrajärjestelmien suunnittelussa ja toteutuksessa.

6. OHJELMAN ETENEMISSUUNNITELMA JA TARVITTAVAT RESURSSIT

Hyötytavoitteet on asetettu vuodelle 2030. Niitä edistävät toimenpidekokonaisuudet arvioidaan vuosittain ja niille asetetaan valtuustokauden tavoitteet ja vuosittavoitteet, jotka kirjataan palvelualueiden vuosisuunnitelmiin.

Toimenpidekokonaisuuksiin sisältyvistä toimenpiteistä laaditaan päästövähennysarvio ja kustannus-
hyötyarvio, ja tämän pohjalta toimenpiteitä arvioidaan ja kehitetään vuoden 2019 aikana.

Toimenpiteitä toteutetaan myös kaupunkiorganisaation ulkopuolella yritysten ja yhteisöjen toimesta. Ohjelmassa koordinoidaan, aktivoidaan ja tuetaan tätä toimintaa ja nivotaan se osaksi Kestävä Tampere 2030 -tiekarttaa. Se päivitetään vuoden 2019 aikana tamperelaisten yhteiseksi digitaaliseksi alustaksi, jossa kestävä ja hiilineutraalin Tampereen toimenpiteet esitetään ja jolla voidaan niitä yhteistyössä edistää.

Kaupunkilaisten aktivoimiseksi ilmastotyöhön toteutetaan Ilmastosankari-kampanja ja muita aktiviteetteja sekä hyödynnetään alueverkostojen toimintaa.

Koulutusta ja ohjelman jalkautusta kaupungin henkilöstölle ja yksiköille järjestetään varsinkin ohjelman käynnistysvaiheessa ja osana johdon ja henkilöstön kestävän kehityksen koulutusta ja ekotukihenkilöiden koulutusta.

Ohjelman ja koko Smart Tampere -ohjelman puitteissa osallistutaan messuille ja konferensseihin, joilla kaupungin kestävän kehityksen politiikkaa ja ilmastotekoja voidaan viestiä ja verkostoitua muiden kaupunkien ja toimijoiden kanssa.

Osallistutaan kaupunkimarkkinoinnin Technical Visit -toimintaan valmistelemalla Kestävä Tampere -esitys ja video kotimaisia ja ulkomaisia vierailijoita varten.

Viestitään aktiivisesti mediassa kaupungin ilmastotoeista ja kestävän kehityksen hankkeista. Järjestetään vuosiseminaari yhteistyössä sidosryhmien kanssa vuoden ilmastotyön esittelemiseksi ja arvioimiseksi sekä seuraavan vuoden toiminnan suuntaamiseksi.

7. KUSTANNUKSET JA RAHOITUS

Kestävä Tampere -ohjelma on valmisteltu kaupunginhallituksen linjauksen mukaisesti siten, että se ei vuonna 2019 vaadi lisäresursseja. Ohjelmapäällikkö siirtyi Smart Tampere Ekosysteemiohjelmasta ja suunnitteli Kestävän kehityksen yksiköstä.

Smart Tampere Ekosysteemiohjelmasta siirtyy älykkään rakentamisen ja infran teema sekä käynnissä olevista projekteista EU Stardust -projekti ja 6Aika Energiaviisaat kaupungit osaksi Kestävä Tampere -ohjelmaa. Kestävän kehityksen yksikön projekteista energiaan ja rakentamiseen liittyvät projektit AREA 21 ja EU Gogle siirtyvät myös osaksi Kestävä Tampere -ohjelmaa.

Ohjelmalla ei sen käynnistyessä vuonna 2019 ole em. projektien lisäksi toimintarahaa. Jatkossa sille olisi tarvetta, koska sillä voitaisiin kasvattaa ohjelman vaikuttavuutta, toteuttaa palvelualueiden yhteisiä ilmastotoimia ja käynnistää tarpeellisia aktiviteetteja kuntalaisten ja sidosryhmien kanssa.

Kestävä Tampere 2030 - kohti hiilineutraalia kaupunkia -linjausten toteuttaminen edellyttää muutoksia suunnittelu- ja toimintatavoissa sekä myös investointeja vähähiilisiin toimintatapoihin rakentamisessa, liikenteessä ja energiantuotannossa. Nämä investoinnit toteutetaan asianomaisten kaupungin yksiköiden normaalin toiminnan ja budjetoinnin kautta ja ne liittyvät myös moniin muihin kaupungin kehityshankkeisiin. Investointien määrästä ja vaikuttavuudesta tullaan tekemään Kestävä Tampere -ohjelman toimesta arvio vuoden 2019 aikana.

Hiilineutraalin kaupungin tavoite edellyttää isoja panostuksia myös yksityiseltä sektorilta. Näiden määrää voidaan arvioida vasta kun sidosryhmien tavoitteet ja hankkeet on kartoitettu. Tämä työ aloitetaan vuonna 2019.

8. OHJELMAN ORGANISAATIO JA VASTUUT

Kaupunginvaltuusto on päättänyt Kestävä Tampere 2030 - kohti hiilineutraalia kaupunkia -linjauksista, jonka toteutusohjelma Kestävä Tampere 2030 on. Valtuusto päättää ohjelman resursseista osana Smart Tampere -kehitysohjelmaa.

Kaupunginhallitus ohjaa toteutusohjelmaa osana Smart Tampere -ohjelman seuranta ja ohjausta.

Kestävä Tampere 2030 -osaohjelman omistaa kaupunkiympäristön palvelualueen Kestävä kaupunki -ryhmän johtaja Kari Kankaala.

Osaohjelman omistajan tehtävät:

- Vastaa, että osaohjelmalle on asetettu strategiasta johdetut hyötytavoitteet
- Toimii osaohjelman ohjausryhmän puheenjohtajana
- Tukee osaohjelman johtamista
- Vastaa, että osaohjelman ohjelmasuunnitelma käsitellään ja hyväksytään ohjausryhmässä sekä kaupunginhallituksessa osana koko ohjelman ohjelmasuunnitelmaa
- Raportoi osaohjelman edistymisestä ja hyötytavoitteiden toteutumisesta konsernisalkkujen johtoryhmille sekä kaupunginhallitukselle osana koko ohjelman raportointia

Ohjelman ohjausryhmän puheenjohtajana toimii ympäristö- ja kehitysjohtaja Kari Kankaala ja esittelijänä ohjelmapäällikkö. Ohjausryhmään nimetään konsernihallinnon ja kaikkien palvelualueiden ja ohjelman toteutumisen kannalta keskeisten kaupungin yhtiöiden edustajat.

Ohjausryhmän tehtävät ja vastuut:

- Seuraa ohjelman hyötytavoitteiden toteutumista valittujen mittareiden avulla.
- Hyväksyy osaohjelman ohjelmasuunnitelman liitteineen, vuosittaisen toteutus-suunnitelman sekä niitä koskevat muutokset.
- Vie osaohjelman budjettiehdotukset hyväksyttäväksi.
- Hyväksyy ohjelman omalla budjetilla toteutettavat projektit ja toimenpiteet ja tekee näitä koskevat etenemispäätökset.
- Tekee esitykset konsernisalkkujen johtoryhmille käynnistettävistä projekteista, jotka toteutetaan kokonaan tai osittain palvelualueiden / -ryhmien budjetilla.
- Ratkoo mahdolliset ristiriidat osaohjelman eri projektien ja toimenpiteiden välillä ja tekee tarvittavat priorisoinnit.
- Seuraa osaohjelman riskejä (liiketoimintariskit ja keskeisimmät toteutusriskit) ja tekee päätökset mahdollisesti tarvittavista toimenpiteistä.
- Seuraa osaohjelman edistymistä ohjelmien operatiivisen johdon tilanneraportoinnin pohjalta ja tekee päätöksiä mahdollisista toimenpiteistä.
- Varmistaa, että osaohjelmalla kokonaisuudessaan on onnistumisen edellytykset (mm. tarvittavat resurssit ja työkalut).
- Voi toimia osaohjelman projektien ohjausryhmänä, ellei projektille ole nimetty erillistä ohjausryhmää.

Lisäksi kukin ohjausryhmän jäsen:

- Tarjoaa omaa asiantuntemustaan osaohjelman johtamiseen ja edistämiseen.
- Toimii osaohjelman omistajan tukena ja varmistaa omasta näkökulmastaan ja omassa organisaatiossaan ohjelman hyötytavoitteiden toteutumista.
- Viestii osaohjelmasta omille sidosryhmilleen, toimii ohjelman "lähettiläänä" ja ohjaa esimerkillään ohjelman toimijoita ja sidosryhmiä.
- Voi toimia yhden tai useamman ohjelmaan kuuluvan projektin omistajana ja projektien ohjausryhmien jäsenenä.

Ohjelmaa toteutetaan yhteistyössä Smart Tampere -ohjelman muiden osaohjelmien kanssa kaupungin projektimallin mukaisesti ja yhteistyö ja projektihallinto on kuvattu ohjelman yhteisessä ohjelmasuunnitelmassa.

Kestävä Tampere -ohjelman ohjelmapäällikkö on Pauli Välimäki. Hän vastaa ohjelmasuunnitelman käytännön toteuttamisesta ja toimii ohjelmatoimiston työntekijöiden esimiehenä. Lisäksi ohjelmassa työskentelee suunnittelija Aino Järventausta.

Ohjelman alla on projekteja, joissa on projektihenkilöstöä. Vuonna 2019 projekteissa työskentelee:

- Stardust-projektissa projektipäällikkö Maarit Vehviläinen, projektikoordinaattori Anna Vilhula ja projektisuunnittelija Janne Laurila,
- EKAT-projektissa projektipäällikkö Tuomas Vanhanen,
- AREA 21 -projektissa projektipäällikkö Juho Rinta-Rahko
- EU Gogle -projektissa projektipäällikkö Ilari Rautanen

9. VIESTINTÄ

Ohjelman viestintää tehdään yhteistyössä Smart Tampere -ohjelman muiden osaohjelmien, Kestävä kaupunki -ryhmän sekä kaupungin viestinnän kanssa. Viestintä perustuu tähän ohjelmasuunnitelmaan ja Smart Tampere -ohjelman yhteiseen viestintäsuunnitelmaan.

Viestinnän tavoitteet:

- Kaupunkiorganisaatiossa: Edistää toimintatapojen muutosta, jotta kaupungin eri yksiköt ja henkilöstö toimii yhdessä Kestävä Tampere -linjausten toteuttamiseksi.
- Paikallisesti: Tekee kestäviä ja ilmastoystävällisiä ratkaisuja tunnetuksi kaupunkilaisten keskuudessa, innostaa kaupunkilaiset ilmastotyöhön ja edistää laaja-alaista yhteistyötä yritysten ja yhteisöjen kanssa.
- Kansallisesti: Jakaa kokemuksia Kestävä kaupunki -ohjelman kaupunkien, kuuden suurimman kaupungin ilmastoverkoston ja Hinku-kuntien kesken ja tekee Tampereen hyviä käytäntöjä tunnetuksi ja lisää näin kaupunkimme vetovoimaa.
- Kansainvälisesti: Edistää Tampereen tunnettuutta kestävä kehityksen ja ilmastopolitiikan edelläkävijänä ja uusien kaupunkikehityksen ratkaisujen alustana.

Ohjelman pääviestit ovat:

- Tampereen kaupunki on päättänyt olla hiilineutraali kaupunki 2030 ja tekee sen eteen aktiivisesti ja positiivisella mielellä töitä.
- Kaupunki uudistaa toimintatapojaan älykkäiksi ja kestäviksi luoden kaupunkilaisille mahdollisuuksia kestäviin elämäntapoihin ja mahdollistaen hiilijalanjäljen pienentämisen.
- Kaupunki kutsuu yhteisöjä ja kaupunkilaisia yhteisiin talkoisiin ilmastokäänteen aikaansaamiseksi niin asumisessa, liikkumisessa, energian käytössä kuin kulutuksessa.

Viestintää johtaa ohjelmajohtaja Pauli Välimäki ja viestinnän käytännön toteutukseen osallistuvat kaikki ohjelman työntekijät. Smart Tampere -ohjelman yhteiseen viestintään ja kaupungin viestintään tuotetaan sisältöjä aktiivisesti.

Viestinnän seuranta hoidetaan yhdessä muiden Smart Tampere -osaohjelmien kanssa. Samoin viestinnän arvot ovat yhteiset - tasapuolisuus, avoimuus, aktiivisuus, selkeys ja rehellisyys.

10. RISKIT

Riskien tunnistaminen: Ohjelmasuunnitelmaa tehtäessä on arvioitu ohjelman toteuttamiseen liittyvät merkittävimmät riskit ja toimenpiteet riskien välttämiseksi tai minimoimiseksi.

Uusien riskien tunnistaminen: Ohjelmassa tai projektissa tunnistettu uusi riski raportoidaan välittömästi ohjelmapäällikölle ja ohjelman omistajalle. He ottavat riskin käsittelyyn ja tarvittaessa ottavat kommentteja siihen tarvittavilta asiantuntijoilta tai ohjelman ohjausryhmältä. Riskille suunnitellaan toimenpiteet ja ne vastuutetaan asianmukaisesti.

Muutos riskin vaikutuksessa tai todennäköisyydessä: Osassa riskejä muutoksen seuranta kuuluu siihen liitettyyn toimenpidesuunnitelmaan. Jos riskin suuruus oleellisesti muuttuu, toimitaan kuten uuden riskin tapauksessa. Kuka tahansa on velvollinen tästä muutoksesta raportoimaan.

Riskiraportointi: Uudet riskit ja oleelliset muutokset riskien suuruudessa liitetään ohjelman normaaliin raportointiin ohjelman omistajalle ja ohjausryhmälle.

Riskienhallinta ohjelman projekteissa: Ohjelman projektien seurannan yhteydessä arvioidaan säännöllisesti myös riskejä ja reagoidaan niissä tapahtuviin muutoksiin sekä informoidaan niistä ohjelman omistajaa.

Tavoitteiden toteuttamisen riskitaulukko

Riski	Vaikutukset	Todennäköisyys	Varautumistoimet
Investointeihin liittyvät taloudelliset riskit	Investoinnit eivät toteudu riittävällä laajuudella	suuri	Uudet rahoitusmallit Elinkaarilaskenta Ilmastoinvestoinnit toteutetaan muiden investointien yhteydessä

Ohjelman toimintaan liittyvät taloudelliset riskit	Ohjelmalla ei ole resursseja toteuttaa ohjelmasuunnitelmaa	suuri	Yhteistyö kaupungin sisällä Projektirahoitus Sidosryhmäyhteistyö
Kaupungin sitoutumiseen liittyvät riskit	Toimenpiteitä ei nouse pavuihin	keskikokoinen	Keskustelut yksiköiden kanssa Konkreettiset esitykset ja laskelmat Toimenpiteiden sitominen strategiaan Johdon tuki
Sidosryhmien sitoutumiseen liittyvät riskit	Merkittäviä kumppanuushankkeita ei synny	keskikokoinen	Johdon tuki Kaupunki kehitysalustana ja esimerkkinä Kestävät hankinnat Aloitteet ja kilpailut
Kaupunkilaiset eivät lähde laajassa mitassa "ilmastotalokoihin"	Hiilijäljen pienentäminen ei onnistu, vaikka päästötavoite saavutettaisiin	suuri	Positiivinen ja aktiivinen viestintä Innostavia esimerkkejä julkisuuteen Ohjelman brändäys Konkreettiset teot ja kannusteet
EU asettaa puun poltolle päästökertoimen	Kaupungin ilmastostrategia menee uusiksi	keskikokoinen	Johdon tuki ja lobbaus Monimuotoinen energian tuotanto
Kasvu lisää liikenteen päästöjä	80 % päästövähennystavoite ei toteudu	suuri	Uusien toimenpiteiden valmistelu Päästöjen kompensointi
Kaupungin kasvu jatkuu aiempaa suurempana	Toimenpiteet eivät ole riittäviä päästöjen vähentämiseksi	keskikokoinen	Uusien toimenpiteiden valmistelu Päästöjen kompensointi

Taulukko 2: Ohjelman merkittävimmät riskit todennäköisyys/vaikutus matriisissa

11. OHJELMAJOHTAMISEN KÄYTÄNNÖT

11.1. RAPORTOINTI JA OHJAUS

Koko ohjelman johtamisen käytännöt on kuvattu Smart Tampere -ohjelman yhteisessä ohjelmasuunnitelmassa.

Kestävä Tampere -ohjelmatoimisto kokoontuu ainakin kerran kahdessa viikossa ja seuraa ohjelmasuunnitelman toteuttamista ja projektien etenemistä.

Projektien ohjaus ja raportointi tapahtuu projektinjohtamisprosessin mukaan.

Kestävän kehityksen yksikkö (Key) Kestävä Tampere 2030 -linjausten seurannasta ja raportoinnista ja ohjelma toimittaa sinne tarpeellisia tietoja. Key vastaa myös Covenant of Mayors -sitoumukseen liittyvästä SECAP-ilmastoraportoinnista.

11.2. LAADUNVARMISTUS

Kestävä Tampere 2030 -tiekarttaa laadittaessa tehtiin ulkopuolinen skenaariotarkastelu kaupungin mahdollisuuksista saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2030 mennessä. Tältä pohjalta on tehty Kestävä Tampere 2030 - kohti hiilineutraalia kaupunkia -linjaukset ja toteutusohjelma. Kun ohjelmaa lähdetään toteuttamaan, on tarve arvioida toimenpiteiden vaikuttavuutta ja näin varmistaa tavoitteen saavuttaminen. Myös toimenpiteiden päästövähennyskustannuksia tulee arvioida, jotta voidaan suunnata kaupungin rajalliset resurssit tehokkaasti.

Toimenpiteiden vaikuttavuus- ja kustannusarviointia tehdään vuoden 2019 aikana ja sen jälkeen jatkuvasti toimenpidekohtaista arviointia.

Laadunvarmistukseen liittyy päästövaikutusten todentamisen lisäksi toimenpiteiden muiden vaikutusten arviointi. Pelkästään päästövähennyskustannuksia ei voi laskea toimenpiteistä, joita tehdään pääosin muista syistä tai jotka tuottavat monia muitakin hyötyjä. Päästövähennystoimenpiteet eivät myöskään saa heikentää kaupungin muita keskeisiä tavoitteita, kuten hyvinvointitavoitteita. Siksi toimenpiteitä ei voi laittaa tärkeysjärjestykseen pelkästään päästövähennyskustannusten perusteella, vaan laadullisen arvion perusteella, jossa otetaan kaikki hyötytavoitteet huomioon.

Vuoden 2019 aikana päivitetään uuden tiedon valossa tiekarttaa varten tehty skenaariotarkastelu. Se muodostaa lähtökohdan, johon hiilineutraalin Tampereen tavoitteen toteutumista verrataan. Skenaariotarkastelu tehdään uudelleen vuonna 2024, eli hiilineutraaliustavoitteen puolivälissä.

Ohjelman laadunvarmistukseen liittyy myös niin kaupungin kuin ohjelman työntekijöiden asiantuntemuksen varmistaminen kestävä kehityksen ja ilmastonmuutoksen ajankohtaisista haasteista. Ohjelmassa järjestetään aiheesta täydennyskoulutusta räätälöidysti ohjelman työntekijöille sekä kaupungin esimiehille ja ekotukihenkilöille.

Kaupungin Johtamisfoorumissa käsitellään vuonna 2019 kestävä kehityksen ja hiilineutraalin kaupungin tavoitteita ja toimenpiteitä.

12. MUUTOKSEN JOHTAMINEN JA HYÖTYJEN VARMISTAMINEN

Ohjelman projektit ja toimenpiteet aiheuttavat joiltain osin merkittäviä muutoksia ihmisten töihin, työtöihin, työmääriin ja prosesseihin. Ilman kaupungin ja palvelualueiden johdon sitoutumista tähän muutokseen ja sen johtamiseen ohjelman tavoitteita ei saavuteta.

Hyötyjen tehokas viestintä ja niiden varmistaminen sekä näkyväksi saaminen on yksi muutoksen jalkauttamisen parhaista keinoista.

Muutosviestinnän suuntaamisessa on iso vastuu ohjelman ohjausryhmällä yhdessä ja siihen kuuluvilla henkilöillä omilla tahoillaan.

Ohjelmassa edistetään muutosta ja varmistetaan mahdollisimman suuren kokonaishyödyn saavuttaminen panostamalla viestintään henkilöstölle, asukkaille ja sidosryhmille. Muutosvastarinta ehkäistään varmistamalla, että tavoiteltavat muutokset eivät ole ristiriidassa ihmisten muiden tavoitteiden, kuten sujuvan arjen, hyvinvoinnin ja viihtyisän elinympäristön kanssa.

Merkittävät muutokset tapahtuvat ensi sijassa kaupungin omassa toiminnassa ja konkretisoituvat vuosi- ja palvelusuunnitelmien kautta esimiehille ja henkilöstölle. Myös tässä on tärkeää hyvällä vuorovaikutuksella ehkäistä muutosvastarintaa ja varmistaa muutosten läpivienti yhteistyöllä.

Ohjelman projekteissa kehitetään uusia toimintamalleja, jotka parhaimmillaan voivat levitä laajemmalle pysyviksi uusiksi toimintatavoiksi. On tärkeää jo pilottivaiheessa tiedottaa niistä laajasti ja sitouttaa sopivilla tavoilla eri toimijoita mukaan toimintaan.

13. OHJELMAN ULKOISET RIIPPUVUUDET JA YHTEYDET

Ohjelmalla on liittymäpintoja mm. seuraaviin ohjelmiin tai verkostoihin, joiden kautta haetaan poliittikalinjauksia, yhteistyötä, kumppaneita ja myös levitetään tietoa ja hyviä käytäntöjä:

- Kansainväliset ja kansalliset ilmastopöytäkirjat ja kestävän kehityksen ohjelmat, jotka velvoittavat Suomea ja myös kuntia vähentämään kasvihuonekaasupäästöjä ja edistämään kestävä kehitystä
- Ympäristöministeriön käynnistämä 5-vuotinen Kestävä kaupunki -ohjelma, joka kerää hyviä käytäntöjä ja verkottaa toimijoita
- Valtioneuvoston hyväksymä Kohti ilmastoviisasta arkea - keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma vuoteen 2030 -linjaukset ja siihen liittyvä KAISU-toimintaohjelma, joka kannustaa kuntia toimenpiteisiin ja tukemaan asukkaita ilmastotoissa
- Kuutoskaupunkien kaupunginjohtajien ilmastoverkosto, jossa on tehty yhteisiä ilmastotoimintoja
- Eurocities ympäristöfoorumi, ICLEI ja Smart Cities -verkostot, jonka kautta voidaan löytää kumppaneita kansainvälisiin rahoitushakuihin ja jakaa hyviä käytäntöjä
- Covenant of Mayors -sitoumus, johon liittyy SECAP-ilmastoraportointi ja jonka kautta voi myös löytää kumppaneita ilmastohankkeisiin
- Climate Leadership Council, jonka jäsen Tampere on ja jonka kautta voi löytää yrityskumppaneita ja kansainvälisiä kontakteja

- Green Digital Charter, jonka Tampere on allekirjoittanut ja joka velvoittaa vähentämään IT:n aiheuttamia päästöjä ja kehittämään digitalisaation avulla ilmastoystävällisiä käytäntöjä

14. LIITTEET

- Kestävä Tampere 2030 - Kohti hiilineutraalia kaupunkia -linjaukset